کورد لە سینەمای جیهانیدا ... هیوا سەعید

لەناو کورد هونەرمەندی گەورەی جیهانی ئەنتۆنی کوین بەهۆی فیلمەکانی عومەر موختار و پەیامی ئیسلام بۆ تایبەتی لەکن کوردە موسڵمانەکان یەکێکە لە کارەکتەرە پەسەندە و زۆر خۆشەویستەکان. لە هەمان کات ئەو ئەکتەرە گەورە بۆ فیلمەکانی زۆربای یۆنانی و قەمبورەکەی نۆتردام (دوو ڕۆمانی بەناوبانگی نیکۆس کازانتزاکیس و ڤیکتۆر هۆگۆیە) وەک قارەمانی سەرەکی ئەو دوو فیلمە کارەکتەرێکی هەمیشە زیندوی ناو یادەوەری خوێنەرانی کتێب و بینەرانی سینەمایە.

هەرچەندە لە کۆی ئەو فیلمانەی ئەو ئەکتەرە بەناوبانگە ڕۆڵی تێدا گێڕاوە دوجار کورد ئامادەیی هەیە، بەڵام هەردوجارەکە کورد بونێکی نێگەتیڤ و وەک خێڵەکی دڕندە و خراپەکار دەبینرێ.

سندبادی دەریایی کارەکتەرێکە لە چیرۆکەکانی هەزار و یەک شەوە، دەرهێنەری ئەمریکی ڕیچارد واڵاس ساڵی ١٩٤٧ بۆ فیلم بەرهەمی هێناوە، باس لە گەشتی هەشتەمی سندباد و گەڕان بەدوای گەنجینەی بزربوی ئەسکەندەری گەورە دەکات. سندباد لە گەشتەکەی ڕێگای دەکەوێتە بەسرا، لە مەزادخانەیەک بە ڕێکەوت توشی شیرین (کچە قارەمانی فیلمەکە و یەکێکە لە حەریمی ئەمیری بەسرا) دەبێ، کاتێک خۆی بۆ سندباد دەناسێنێ و دەڵێ کچی عەلی کوردستانیم، سندباد بە سەرسوڕمانەوە پێی دەڵێ: یائەڵڵا ئەو سەربڕ و ڕێگرە باوکتە!

هەروەها تۆپەکانی ناڤارۆن ڕۆمانێکی ئاڵیستەر ماکڵینە دەربارەی جەنگی جیهانی دوەم، دەرهێنەری بەریتانی جەی لی تۆمسۆن ساڵی ١٩٦١ کردویەتی بە فیلم. یەکەیەکی کۆماندۆی بەریتانی – ئەمریکی دەیانەوێ خۆیان بگەیەننە دورگەی ناڤارۆن بۆ تێکشکاندنی ئەو تۆپهاوێژە ئەڵمانە نازیانەی ڕێگری لە پەڕینەوەی کەشتییە جەنگییەکانی وڵاتانی ئیتیلاف لە دەریای ئیجە دەکەن. لەسەرڕێی چونیان بۆ دورگەکە بە هەڵە گومانیان لە پیاوێکی پاککەرەوەیە بەسەریانەوە سیخوڕ بێ، لەکاتی گرتن و لێپرسینەوەدا لەبەر تێنەگەیشتن لە زمانی پاککەرەوەکە ئەنتۆنی کوین وەک ئەندامێکی ناو یەکە کۆماندۆیەکە دەڵێ: تێیناگەم دەنگی بۆ کوردەکان دەچێت.

ئامانج له دەربڕینی ئەو قسەیه بۆ ئەوەی ئاماژەیەک بگوازێتەوە بۆ گوێی بیسەران و تێگەیشتنێکی خراپی لێبکەوێتەوە، بەو مانایەی ئەو گومانلێکراوەی به تۆمەتی سیخوڕی دەستگیراوه و نازانرێ کێیه پێویستە ناسنامەی پێبدرێ، بهڵکو سیخوڕەکە وەکو دیمەنێکی هێزەکی لە خەیاڵدانی بینەراندا فۆرم وەربگرێ، هەتا سیخوڕ و ناسنامەکه (دەنگی بە کوردەکان دەچێت) بەیەکتر یەکسان ببنەوە و یەک تێگەیشتنی خراپ بدەن بەدەستەوە.

له کتێبی هەزار و یەک شەوە (زیاتر بە نوسراوێکی عەرەبی دەزانرێت) ئاساییە تێگەیشتنێکی ترسناک و دڕندانە لەسەر کورد نوسرابێ، لەبەرئەوەی ژیانی سەرەتایی کورد لە شاخەکاندا بووه، ڕەنگە دانیشتوانی کەنار دەریا و بیابەنەکان لەو مر□ق□ شاخاویيانه ترسابن، ئەوەی ئاسایی نییە بۆچی زمان و دەنگی ئەو گومانلێکراوە بەدڵنیاییەوە بە تورکەکان و فارسەکان و عەرەبەکان ناچێ، بۆ بەنادڵنیاییەوە بە کوردەکان دەچێت!

ئایا لەبەرئەوەیه‌ زمانی ئەوان ئاشنا و زانراوە بە گوێی دنیا و دەنگی کورد دەنگێکی نامۆ و نەبیستراوە؟
لەگەڵ ئەوەی ئەوه ئاماژەکردنە بە ژێردەستەیی و نەبونی کورد، دەبێتە هۆکاری پرسیارێکی تر ئەو ژێردەستە و نەبوە بۆ کەمینەیەکی تر نییە، بۆ لەم ناوچەیه بیریان هەر بۆ کورد دەچێ، واتا بۆ دەبێ تەنیا کورد ئەو کەمینەیە بێ لە نزیک دورگەی نا□ارۆنی یۆنان سیخوڕی بەسەر وڵاتانی ئیتیلافەوە بکات؟

ئەو کەمەنەتەوانەی تری ناوچەکه دەنگیان ئاشنا و بیستراوە، یان دۆستی وڵاتانی ئیتیلافن و لەلایەن ئەوانەوە پشتگیری دەکرێن و ناشێ گومانی خراپییان لێبکرێ، بەس کورد وەک ژێردەستەیەکی نەتەوه سەردەستەکانی ناو ئومەتی ئیسلام (تورک و عەرەب و فارسەکان وەک هاوسۆزانی ئەڵمانیای نازی) بە تایبەت تورکەکان لەگەڵ ئەوەی خۆیان بە بێلایەن لە جەنگەکە (جەنگی جیهانی دوەم) ناساندوە، به نهێنی کار بۆ سەرخستنی ئەڵمانیا دژ به وڵاتانی ئیتیلاف دەکەن و ئەرکی ئەو کارە نهێنییەش (سیخوڕی) به ژێردەستەکەیان وەک قۆچی قوربانییەک به کورد دەسپێرن، ئەگەرنا کورد بۆخۆی ئەو نەتەوە بەهێزە نییە بکەوێتە شەڕی ئەو زلهێزانە و سیخوڕی لەپێناو خۆی بەسەر ئەوانەوە بکات.

ئەوەی جێی سەرنجە دروستبونی ئەو تێگەیشتنە لەکن ڕۆمانوسێکی بەریتانی وەک ئاڵیستەر ماکڵین دەگەڕێتەوە بۆ ئەو پێشینەیەی کورد

لەناو خەلافەتی عوسمانی بەشدار بووە و ئەو خەلافەتە لە جەنگی جیهانی یەکەمدا لایەنگری ئەڵمانیای کردوە دژ بە وڵاتانی ئیتیلاف، یان ئەوە فەنتازیای ڕۆمانوسێکە و هیچ پەیوەندی بە سیاسەتی بەریتانیاوە نییە!

کەواتە دەکرێ لەسەر بنەمای هەمان تێگەیشتن ڕۆمانوسێکی کورد سایکس بیکۆ و دوبارە لێکدابڕاندنەوەی جوگرافیای کوردستان، دواتر لە پەیمانی لۆزان لەباربردنی ئۆتۆنۆمی کوردانی باکور و هەڵوەشاندنەوەی پەیمانی سیڤەر لە بەرانبەر دەستهەڵگرتنی ئەتاتورک لە ویلایەتی موسڵ، بە زۆرلکاندنی کوردانی باشور بە عێراق و هەرەسپێهێنانی شۆڕشەکەی شێخ مەحمود، نەپاراستنی کوردانی ڕۆژهەڵات لە بەرانبەر ئەرتەشی ئێرانی و لەناوچونی کۆماری مەهاباد، هەموو ئەو یاریپێکردن و بەکارهێنانە لەلایەن بەریتانیاوە بۆ باجی ئیسلامبون و تۆڵەیەک لە کوردان تێبگات!

لێرەوەیە ئەو ئەدەب و هونەرەی شەڕی ئایینی و نەتەوەیی پێدەکرێ و دەکەوێتە خزمەت ئایدیۆلۆژیا لەبری پێکەوەژیان لە هەوڵی نانەنەوەی دوبەرەکی و بە دوژمنکردنی مرۆڤ بە یەکتر، بە مانای ئەوەی بێلایەنی خۆی لەدەست دەدا و دەبێ بە سیاسەت.